

КРУПКО О. І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЩОДЕННИЙ ТРУД СЕРЦЯ

(“Золотослів” Тараса Григоровича Шевченка)

*Вивчайте Шевченка, Тараса Григоровича.
Шевченко як коштовний камінь, куди не повернеш,
до кожного засвітиться. І до білого, і до чорного, і
до жовтого, і до чорношкірого. І до кожного з них
з любов'ю, до кожного з мудрою порадою.*

О. Чорногуз.

Стаття – спроба аналізу афористики Тараса Шевченка, яка є своєрідною школою мудрості, витоком духовного самовдосконалення людини, сприяє формуванню цілісної особистості, збагаченню її мови, загальної мовленнєвої культури.

Ключові слова: афористика, афористичні судження, лексико-морфологічний повтор, інверсія, анафора.

Статья – пробный вариант анализа афористики Тараса Шевченко, которая является своеобразной школой мудрости, источником духовного самосовершенствования человека, способствует формированию целостной личности, обогащению ее языка, общей языковой культуры.

Ключевые слова: афористика, афористические суждения, лексико-морфологический повтор, инверсия, анафора.

The article analyzes aphoristic expressions created by Taras Shevchenko, which is not only the source of wisdom, the result of spiritual self-perfection. It also helps to develop self-consciousness, to create a self-sufficient personality, to enrich the language and general linguistic culture.

Key words: aphoristic expressions, aphoristic statement, lexical-morphological repetition, inversion anaphora.

Вся поетична та прозова творчість, “Щоденник”, а також листування Тараса Григоровича Шевченка надзвичайно багаті на вислови, що давно вже стали афоризмами, збагатили не лише українську та російську, а й багато інших мов світу. Силою свого розуму і таланту, своєї фантазії, своєї душі зумів він піднятися до світових вершин цього жанру.

Раз добром нагріте серце Вік не прохолоне! (“Сон” : [комедія]. – СПб. – 8. УІІ 1844. – Р. 246–247).

Добре жить Тому, чия душа і дума Добро навчилися любить! (“Буває, іноді старий ...” // Раїм. – 1–1У 1848. – Р. 13–15).

“Діла добрих оновляться, Діла злих загинуть” (“Давидові псалми” // В’юнище. – 19. ХІІ 1845. – Р. 19–20).

Для труда и отдыха мы определили часы, Но для доброго дела нет назначенных часов (“Художник” : [повість]. – Т. 4. – С. 158).

“Все, що тільки займає людину, що лише торкається її життя, бажань, надій, всі її життєві слабості, всі погляди на світ, на людей, на все, що своє, на рідний край, на його минуле й майбутнє – на все це найдете в Шевченка “крилате слово”, яким ми вже тепер користуємося всі, як своїм власним” [1:77].

Актуальність статті визначається значущістю афористики Тараса Шевченка як генератора духовності, животворчого поступу народу до самовизначення, до морального катарсису, до утвердження українства як нації.

Глибоко усвідомлюючи важливе суспільне значення слова, величезну силу впливу його на людину Т. Г. Шевченко писав:

“Ну що б здавалося, слова ... Слова та голос – більш нічого, А серце б’ється – ожива, як їх почує ...” (“Ну що б, здавалося, слова ...” // Косарал. – X–XII 1848. – Р. 1–4) і благав:

“Мій боже милий, Даруй словам святу силу – Людськеє серце пробивать, Людськії сльози проливать, Щоб милость душу осінила, Щоб спала тихая печаль На очі їх” (“Марина” // Косарал. – IX–XII 1848. – Р. 121–128), і прагнув до того,

“Щоб слово пламенем взялось, Щоб людям серце розтопило, І на Україні понеслось, І на Україні святилось Те слово” (“Неофіти” // 8. XII 1857. – Нижній Новгород. – Р. 83–87).

Необхідність слова, як необхідність подиху, зростала в проникливо-категоричному зізнанні: *“Хоч доведеться розп’ястись! А я таки мережать буду Тихенько білії листи”* (“Лічу в неволі дні і ночі”).

Для творчості Тараса Шевченка, в тому числі для його афористики, характерна наповненість духом волелюбства і виявом готовності вступити в боротьбу зі злом:

“Коли ми діждемося Вашінгтона З новим і праведним законом? А діждемось – таки колись!” (“Юродивий”. – XII 1857. – Нижній Новгород. – Р. 27–30).

“Та неоднаково мені, Як Україну злії люде Присплять, лукаві, і в огні Її, окраденую, збудять” (“Мені однаково, чи буду ...”. – 17. IV–19. V 1847. – СПб.).

Потреба “святої волі” як потреба очищення, звільнення від зла душ людських і душі своєї була чи не найчастішою темою його поезії:

“Встане правда! Встане воля!” (“Кавказ”. – 18. XI 1845. – Переяслав. – Р. 32–33).

“... Бо де нема святої волі, Не буде там добра ніколи!” (“Царі” // Косарал. – IX–XII 1848. – Р. 232–233).

“В своїй хаті своя правда, І сила, і воля ... (“І мертвим, і живим” // В'юнище. – 14. XII 1845. – Р. 31–32).

А ще потреба оновлення серця, наповнення його добром, любов'ю і красою:

*“Ми не лукавили з тобою, Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою”* (“Доля”. – 9. 11. 1858. – Нижній Новгород. – Р. 12–14).

“Ходив я, та плакав, та людей шукав, Щоб добру навчили” (“Гайдамаки”. – Р. 2444–2445).

Людська байдужість сприяла оскверненню чужинцями рідної землі, безчестю, що веде зрештою до самознищення.

“Нема правди, не виросла, Кривда повиває” (“Гайдамаки”. – СПб., 1839–1841. – Р. 2535–2536).

*“Кругом неправда і неволя, Народ замучений мовчить, Кати
знущуються над нами, А правда наша п'яна спить”* (“Кавказ”. – 18. XI 1845. – Переяслав. – Р. 24–25).

“[...] Чи довго ще на сім світі Катам панувати?” (“Сон” : комедія. – 8. УІІ 1844. – СПб. – Р. 161–162).

У славнозвісному посланні “І мертвим, і живим ...”, що є ключем до розуміння віковичної трагедії України як держави, що не може відбутися через відсутність національної патріотичної еліти, через віддаленість од насущних потреб народу його поводитирів, через втрату ними образу і подобию Божого, поет писав:

*“Доборолась Україна До самого краю. Гірше ляха свої діти її
розпинають”* (“І мертвим, і живим ...” // В'юнище. – 14. УІІ 1845. – Р. 195–198).

Суть соціальної етики Шевченка, виходячи з безсмертного “Послання”, котре по праву можемо вважати моральним кодексом українського державотворення, у любові до ближнього, у виконанні заповідей Спасителя, його мудрих застережень: *“Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, – бо життя чоловіка не*

залежить від достатку маєтку його”. Думка ця, що лейтмотивом проходить через усю поему, висловлена в епіграфі: “А хто речет, яко люблю Бога, а брата свого ненавидит, лож єсть” (В’юнище. – 14. УІІ 1845).

Поет виступає за правдиве, а не надумане трактування національної історії, проти ідеалізації минулого. Трагедія України, у розумінні Шевченка насамперед полягає у продажності національної еліти, у відсутності в неї державного мислення. А звідси й втрата історичної пам’яті, національний нігілізм. Шевченкові екскурси в минуле є ключем до розуміння сучасності, морально-етичними пересторогами на майбутнє. Добро і зло в історичних процесах, у певній соціальній, моральній конкретиці силою надсвідомого інтуїтивізму відчував безпомилково душею поета-християнина.

“Той тузами обирає Свата в його хаті, А той нишком у куточку Гострить ніж на брата” (“Сон” : комедія. – 8. УІІ 1844. – СПб. – Р. 17–21);

“... Иной и ласкаво смотрит, а кусает, как гиена” (“Капитанша” : [повість] // Новопетрівське укріплення. – 1855 р. – Т. 3. – С. 370).

“Отечество так любить, так за ним бідкує, що і з його сердешного кров, як воду точить” (Сон : комедія. – 8. УІІ 1844. – СПб. – Р. 23–26).

Реакція на соціальні кривди народжувала твори, у яких сконцентрувалися духовно-моральний світ національно-історичних, християнсько-етичних цінностей українського народу, застережливі візії пророка, що у пошуках земної гармонії інколи був і суперечливим, адже, як відомо, суперечливою є сама людська душа.

“Я так її, я так люблю мою Україну убогу, Що проклену святого Бога, За неї душу погублю!” (“Сон” / “Гори мої високіі ...” // Орська фортеця. – УІ–ХІІ 1847. – Р. 57–60).

“Нехристияне! Чи не меж вами ж я, погані, Так опоганивсь, що й не знать, Чи й був я чистим коли-небудь, Бо ви мене з святого неба Взяли меж себе – і пишуть Погані вірші научили” (“Чи то недоля та неволя”. – Оренбург. – І–У 1850. – Р. 6–13).

Піднімаючись сходами духовного поступу так болісно, він визначив для нас ті духовні цінності й устремління, якими повинні підніматися ми.

“Для Шевченка добро – це те, що повсякчас повинно народжуватись, творитися людиною, причому, такий акт має здійснюватись не лише в стані цілковитого осмислення людиною дійства, пов’язаного з ним, але й осягатися як певний стан її буття, її онтологічний статус” [2:61].

“Чи є що краще, краще в світі, як укупі жити, Братам добрим добро певне Пожити?, не ділити?” (“Давидові псалми, 132” // В’юнище. – 19. XII 1845. – Р. 201–204).

“Вдові убогій допоможіте, Не осудіте сироти І виведіть із тісноти На волю тихих, заступіте од рук неситих” (“Давидові псалми, 81” // В’юнище. – 19. XII 1845. – Р. 133–137).

Відповідні моральні принципи нерідко подаються автором у формі заперечення, осуду неприйняттого за його розумінням моралі:

“Не так тії вороги, як добрії люди – І окрадуть жалкуючи, Плачучи, осудять” (“Не так тії вороги ...” // Косарал. – IX–XII 1848).

Важливим компонентом його афористичних поетичних висловів є парафрази – переспіви псалмів, зокрема майстерно відтворено кобзарем афоризм із Давидових пісень, в яких подано застереження тим, хто нехтує мораллю.

“Блаженний муж на лукаву Не вступає раду, І не стане на путь злого, І з лютим не сяде” (“Давидові псалми” // В’юнище. – 19. XII 1845. – Р. 1–4).

Значна частина Шевченкових виразів побудовані на зразок народних прислів’їв. Завдяки геніальному відчуттю слова, поет передає думку стисло, лаконічно, а разом з тим образно, часто метафорично:

“А може то така правда, як на вербі груші?” (“Москалева криниця” // Орська фортеця. – XI–XII 1847. – Р. 185–186).

“Не pomoже милий Боже, Як то кажуть люде,
Буде каяття на світі, Вороття не буде” (“А. О. Козачковському”. – У 1847. – СПб. – Р. 111–114; 19–30).

“Бо хто матір забуває, Того бог карає” (“І мертвим, і живим ...” // В’юнище. – 14. XII 1845. – Р. 222–229).

“Аж бачу, там тільки добро, Де нас нема” (“І виріс я на чужині ...” // Косарал. – IX–XII 1848. – Р. 7–8).

Мова Кобзаря надзвичайно багата на філософські узагальнення, втілені в лаконічну форму образних висловів. Численні афористичні вислови його побутують у народній мові, а також активно вживаються

у літературній, як незамінний яскравий художній засіб вираження думки та почуття. Адже афоризм як жанр приховує в собі таку можливість: він являє собою найбільш точний, стислий і змістовний “переклад” моральності з “мови серця” на “мову розуму” і навпаки. Саме в цій своїй якості афоризм співзвучний основній проблемі моральності, проблемі самопізнання і самоформування: знайти цілісність, єдність мотиву й вчинку, волі й дії, слова і справи, думки й поведінки, почуття й розуму.

Для Шевченка кордоцентризм (відношення до світу через співчуття та любов) стало стрижнем способу мислення. Тяжким болем, а не зневагою до людини, були жорстокі своєю правдою слова, що з’являлися з-під його пера:

“Славних правнуків великих Правнуки погані!” (“І мертвим, і живим ...”. – В’юнище. – 14. XII 1845. – Р. 111–112).

“Мій Боже милий, як-то мало Святих людей на світі стало Один на другого кують Кайдани в серці. А словами, Медоточивими устами Цілюються і часу ждуть, Чи швидко брата в домовині З гостей на цвинтар понесуть?” (“Подражаніє 11 псалму”. – СПб., 15.11 1859. – Р. 1–8).

“В ком нет любви к стране родной, Те сердцем нищие калеки, Ничтожные в своих делах И суетны в ничтожной славе” (“Никита Гайдай” : драма. – СПб., 1841. – Т. 3. – С. 57).

“Гнівна любов – головна струна лірики і епосу нашого поета” [3:4].

Він почувався нещасним і самотнім не лише через невпорядкованість власного життя, а й через горе інших, яке бачив скрізь. Моральна норма чи моральний закон ніколи не могли стати для поета незаперечними, якщо призводили до нещастя хоча б однієї людини, а тому Братолюбіє стало визначальною категорією Шевченкової етики:

“Благовістив їм слово нове, любов, і правду, і добро, Добро найкраще на світі, То братолюбіє” (“Неофіти”. – 8. XII 1857. – Нижній Новгород. – Р. 156–159).

“... щоб навчились Путиями добрими ходить, Святого Господа любить І брата миловать” (“Марина” // Косарал. – IX–XII 1848. – Р. 129–131).

“Обніміте ж, брати мої, Найменшого брата, Нехай мати усміхнеться, Заплакана мати” (“І мертвим, і живим ...” // В’юнище. – 14 XII 1845. – Р. 246–249).

“А всім нам вкупі на землі Єдиномисліє подай І братолюбіє пошли” (“Злоначинающих спину ...” : молитви. – 27. У 1860. – СПб. – Р. 10–12).

Любов до ближнього, співчуття й милосердя є для Шевченка як чинником моральної, так і просто людської свідомості, адже добре знав, що в українцеві органічно поєднались народні та християнські уявлення про добро, гідність тощо. Проста, але мудра філософія життя українця, нерозривно пов’язаного з культурою його предків, відстоювала ввічливу, чесну, порядну, красиву в думках і вчинках, чутливу до горя інших людину, тому так пристрасно, сердечно-повчально закликав:

“Любітеся, брати мої, Україну любіте, І за неї, безталанну, Господа моліте” (“Згадайте, братія моя ...”. – Оренбург, 1849–1850. – Р. 17–20).

“Свою Україну любіть, Любіть її ... Во время люте, В останню, тяжкую минуту За неї господа моліть” (“Чи ми ще зійдемося знову? ...”. – 19–30. У 1847. – СПб. – Р. 10–13)ю

“Любов до малих, убогих і принижених – це любов, якою пронизане життя Шевченка і шевченківської людини. Вона має пронизливий зір і шукає в простій людині рис справжньої людини. Вона роздаровує, нічого не втрачаючи, навпаки, роздаровуючись, внутрішньо росте. Це спонтанний порив до самопожертви, що впливає з надміру сил. Це невимушена готовність ділитися всім з тими, хто потребує. Серце люблячої людини лежить не в “Я”, а в “Ми”. Її спілкування з приниженою людиною прагне допомогти тій людині випростатись і відчутти в собі людську гідність” [4:52].

“Добра хотів, як дітям мати ...” (“Гайдамаки”. – СПб., 1839–1841. – Р. 299).

“Ходімо в селища, там люде, А там, де люде, добре буде, Там будем жить, людей любить, Святого Господа хвалить” (“Царі” // Косарал. – X–XII. – Р. 235–238).

“Я люблю или, лучше сказать, обожаю все прекрасное как в самом человеке, начиная с его прекрасной наружности, так само, если

не больше, и возвышенное, изящное произведение ума и рук человека” (“Художник” : повість. – Т. 4. – С. 224).

Ця суперпотужна талантом і духом постать мала дитинну душу, коли могла так ніжно, так щемно писати:

“У нашім раї на землі Нічого кращого немає, Як тая мати молодая З своїм дитяточком малим” (“У нашім раї на землі ...” // Раїм. – І–ІУ 1849. – Р. 104).

*“... Слово **Мамо**. Великеє, Найкращеє слово!”* (“У нашім раї на землі ...” // Раїм. – І–ІУ 1849. – Р. 69–70).

“И я себе скорее лоб разобью о стену, чем позволю оскорбить какую бы то ни было женщину” (“Художник” : повість // Новопетровське укріплення. – 25. І–4. X 1856. – Т. 4. – С. 227).

“Красота на меня, в чем бы она не проявлялась, всегда имеет одинаковое благодетельное влияние. Под ее благим влиянием я чувствую себя другим, обновленным человеком, чем-то вроде старого младенца. Благодарю тебя, всемогущий Боже, что одарил меня чувством человека, любящего и видящего прекрасное, совершенное в Твоем нерукотворном бесконечном творении ...” (“Прогулка ...” : повість. – Т. 4. – С. 311).

“Про нерозв’язані вузли української історії, про мораль народу і про людське серце, навіть про мальовничий український пейзаж Шевченку дав Бог говорити з найвищою емоційною напругою, з нестримністю, яка мимоволі захоплює; говорити часто гарячково, нервово – то іронічно, то пафосно, то голубливо-лірично – до крайніх обурливо-нестерпних або замилувано-ніжних тонів” [6:22].

“І світ Божий як Великдень, І люди як люди!” (“На вічну пам’ять Котляревському”. – СПб. – XI–XII 1838. – Р. 27–28).

“[...] Тихо, як у Раї, Усюди Божя благодать – І в серці, і в хаті”. (“Сон” : комедія. – 8. УІІ 1844. – СПб. – Р. 55–57).

“Много, неисчислимо много прекрасного в божественной, бессмертной природе, но торжество и венец бессмертной красоты – это оживленное счастьем лицо человека. Возвышеннее, прекраснее в природе я ничего не знаю” (“Художник” : повість. – Т. 4. – С. 172).

На терезах своєї душі поет зважував з одного боку національно значимі історичні події, а з другого – духовні надбання, внутрішній світ, звичаї українців. Тут же він і нагадує народу про кращі можливості його душі, активізує їх.

“О мои милые, непорочные земляки мои! Если бы и материальным добром вы были так богаты, как нравственной сердечной прелестью, вы были бы счастливейший народ в мире! А вы только безмездные работники в этом плодоносном, роскошном саду” (“Прогулка ...” : повість // Новопетровське укріплення. – Т. 4. – С. 321).

“Любовь есть животворящий огонь в душе человека. И все, созданное человеком под влиянием этого божественного чувства, отмечено печатью жизни и поэзии” (“Художник” : повість // Новопетровське укріплення. – 25. I–4. X 1856. – Т. 4. – С. 233).

Ґрунтуючись на животворних традиціях Святого Письма і народної поезії, Тарас Шевченко створив багато естетично-комунікативних знаків, які стали здобутком духовної культури українського народу в цілому й української мови зокрема. Як свідчить розглянутий матеріал, афористичні вислови Шевченка характеризуються змістовою різноманітністю і охоплюють основні теми поезії та прози Кобзаря. За структурою вони є віршовими строфами чи їх частинами (і ті й ті можуть співвідноситися з фразою або надфразовою єдністю). Більша частина розглянутих прозових афоризмів є розгорнутими судженнями:

“... Если бы красота во всех ее образах хотя на половину человечества имела свое благотворное влияние, тогда бы мы быстро близились к совершенству и, наконец, олицетворили бы собой Божественную Заповедь нашего Божественного Учителя” (“Прогулка ...” : повість. – Т. 4. – С. 311).

“Как бы человек не страдал, какие бы не терпел испытания, но если он услышит одно приветливое, сердечное слово, слово искреннего участия от далекого неизменного друга, он забывает гнетущее его горе хоть ненадолго, хотя на час, на минуту, Он совершенно счастлив. А минута полного счастья, говорят, заменяет бесконечные годы самых тяжелых испытаний!” (“Художник” : повість // Новопетровське укріплення. – 25. I–4. X 18. – Т. 4. – С. 225; 56).

“Великое дело поощрение! ... Для природы обыкновенной поощрение – как дождь для пажити ... одно простое внимание, слово ласковое освещает ее, как огонь угасшую лампаду” (“Близнецы” : повість. – Т. 4. – С. 36).

Однак нерідко автор подає художні узагальнення у формі звертання чи заклику:

“Мені ж, о Господи, подай Любити правду на землі І друга щирого пошли!” (“Царів, кровавих шинкарів ...”. – 25. У 1860. – СПб. – Р. 10–12).

“Не дуріте самі себе, Учітесь, читайте, І чужому научайтесь, Й свого не цурайтесь” (“І мертвим, і живим ...” // В’юнище. – 14. XII 1845. – Р. 218–221).

“Якби ви вчилися так, як треба То й мудрість би була своя” (“І мертвим, і живим ...” // В’юнище. – 14. XII 1845. – Р. 91–92).

Образні вислови Т. Шевченка відзначаються надзвичайно емоційною насиченістю. Особлива роль в афористиці Шевченка відводиться повторюваному слову. Залежно від характеру розгортання художньої оповіді, автор кожного разу вибудовує відповідний динамічний механізм лексико-морфологічного повтору.

“Дурний свій розум проклинаю, Що дався дурням одурить” (“В неволі тяжко, хоча й волі ...”. – У 1847. – СПб. – Р. 8–9; 19–30).

“Треба крові, брата крові, Бо заздро, що в брата Є в коморі, і на дворі, І весело в хаті!” (“Гайдамаки”. – СПб. – Р. 1547–1550; 1839–1841).

Компоненти дієслівного повтору, наприклад, привносять у його художній контекст відчуття перспективи, актуалізують, динамізують оповідь:

“Борітеся – поборете, Вам Бог помагає! За вас правда ...” (“Кавказ”. – 18. XI 1845. – Переяслав. – Р. 61–63).

Подібні функції в текстах, здатні виконувати й інші частини мови, зокрема, наприклад, частиномовні повтори – виражені іменниками:

“Люде, люде! Коли то з вас буде Того добра, що маєте? Чудні, чудні люде!” (“Гайдамаки”. – СПб., 1839–1841. – Р. 2153–2156) займенниками:

“Слава не поляже Не поляже, а розкаже, Що діялось в світі, Чия правда, чия кривда І чії ми діти” (“До Основ’яненка”. – X–XII 1839. – СПб. – Р. 44–48).

Його повторюване слово увиразнює, підкреслює провідну ознаку, думку афоризму чи афористичного виразу. Означувані повтори, співвідносячись з іменниками різної семантики, мовби засвідчують закономірність поєднання окремих денотативних одиниць у певному мікротексті.

“Не так тії вороги, Як добрії люди ... Найдуть тебе всюди, І на тім світі добраги тебе не забудуть” (“Не так тії вороги ...” // Косарал. – IX–XII 1848).

Серед образних засобів значне місце в афористиці Шевченка належить епітетам, що мають важливе стилістичне навантаження. Вміло переплітаються традиційно широко вживані епітети: *тихий рай, зелені віти, гай зелений*. Вони відзначаються своєю простотою, надзвичайно промовисті, свіжі, художньо виразні, органічно зливаються з усіма іншими художніми прийомами. Здебільшого епітети не поодинокі, а вводяться по два чи три, через що мають більшу вагомість, дужче впливають на почуття і свідомість, підкреслюючи потрібні автору слова: *світ ясний, тихий, вольний, несповитий*. Сприймання та виразність епітетів посилюються засобами інверсії: *мати добрая, молодая, голубки молодії*, нерідко ускладненої: *І золотої, й дорогої ...*; прийомом антитези: *в раї пекло розвели ...*; анафори: *... в наймах вирости чужії, У наймах коси побіліють, У наймах сестри й умрете*.

Слово Шевченка часто збагачується тим, що ставиться в особливі контекстуальні умови, обгортається навмисно дібраною стилістично вмотивованою граматичною формою. І все це часто створено з народнопоетичних зразків, відшліфованих протягом віків.

Листування поета, так само, як і вся його літературна творчість, доводить, підтверджує міркування про те, що “... Шевченко сприймав слова з глибинних покладів живої народної мови в їх своєрідній значущості. І вони стали великою силою в організації його власних мовних багатств” [5:34].

З усіх моральних і естетичних чинників поет віддає перевагу першоджерелам народним, які для нього є безсумнівними у своїй чистоті й гуманній сутності.

“Во всех отношениях человек необходим для человека” (Листи, 67 : до Бр. Залеського // Новопетровське укріплення. – 9. X 1854).

“Фантазия! Воображаемое счастье! Пока и этого довольно. Для душ, сочувствующих и любящих, воздушные замки прочнее и прекраснее материальных палат эгоиста” (Листи, 91 : до Бр. Залеського // Новопетровське укріплення. – 10, 15. 1857).

“Истинно изящное произведение на художника и вообще на человека сильнее действует, нежели сама природа” (Листи, 78 : до Бр. Залеського // Новопетровське укріплення. – 25. IX 1855).

Творчість Кобзаря, зокрема афористика, “окреслила минулі, сучасні і майбутні обрії нашої історії, визначила духовні й суспільні орієнтири українського народу і зробила це на найвищих регістрах звучання, а тому є насущною й вагомою для всіх поколінь українців, значимою для світової культури” [6:23].

Завдяки своїй творчості, “Шевченко зберіг націю, допоміг сіряцькому загалу усвідомити себе народом, який має давнє коріння, славу історію, а тому має й право на щасливе майбутнє” [7:7]. Вона допомагає українцям усвідомити і висловити себе – своє історичне і щоденне буття.

“Вправність” інтелекту й духу цього геніального чоловіка витворили феномен, який ще довго осягатимуть теперішні та прийдешні покоління.

Тож, чи не слід нам зараз, за умов тотальної прагматизації життя, час від часу зупинятися, щоб у прискореному темпі нинішнього існування згадати перестороги нашого мудрого земляка, не розгубити акумульовану у його творчості мудрість нашого народу?

ЛІТЕРАТУРА

1. Сімович В. Шевченкові “крилаті слова” / Василь Сімович // Українське мовознавство : розвідки й статті / упоряд. Юрій Шевельов. – Оттава, 1984. – С. 77. 2. Задорожна Л. Осягання позитиву: символ та аксіологічний аспект у творчості Т. Шевченка / Л. Задорожна // Інтеграція позитиву в творчості Шевченка (аспекти символу, аксіології, онтології, міфу, психології і стилю) : [монографія]. – К. : Альтерпрес, 2002. – С. 61. 3. Сверстюк Є. Бог у Шевченковому житті і слові / Є. Сверстюк // Сучасність. – 1994. – № 54. 4. Козій Д. Ідея “праведного закону” у Шевченка / Д. Козій // Сучасність. – 1976. – Ч. 3. – С. 52. 5. Ващенко В. С. Народно-образні слова у поезіях Т. Г. Шевченка / В. С. Ващенко // Мовознавство. – 1985. – № 2. – С. 34. 6. Майданович Т. Непрочитаний Тарас Шевченко / Т. Майданович // Шевченкова криниця : зб. афоризмів із творів Тараса Шевченка. – К. : Криниця, 2003. 7. Олійник Б. До проблеми Шевченко і народ / Борис Олійник. – 1978. – Т. 6. – С. 81.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 6 т. / Тарас Шевченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1964. 9. Інтеграція позитиву в творчості Шевченка (аспекти символу, аксіології, онтології, міфу, психології і стилю) : [монографія]. – К. : Альтерпрес, 2002. – 232 с.